

सुतस्कः RV. 4, 28, 1. यदा प्राणो अर्धवर्षेति पशवस्तत्प्रभेदते AV. 11, 4, 5, 3, 13, 2. यदुजः प्रथमं संक्रुभू स ह तत्स्वराख्यमियाय 10, 7, 31. 5, 29, 6. 18, 3, 3. ÇAT. BR. 10, 6, 4, 1. KATHOP. 2, 14. यत्र — तद् ÇAT. BR. 14, 5, 4, 17. 19. यदि — तद् BHAG. 1, 46. ÇĀK. 3, 7. PAÑĀT. 48, 3. KATHĀS. 11, 27, 72. 18, 161. ÇUK. 43, 8. यदि मो वं मकाराज न विहानुमिहच्छसि । तत्किमर्थं विदर्भाणां पन्थाः समुपदिश्यते ॥ N. 9, 32. यदि नाम दैवगत्या जगत्सरोजं कदाचिदपि ज्ञातम् । अथकरनिकरं विकिरति तत्किं कृकवाकुरिच हंसः ॥ BHARTṚ. Suppl. 21. चेद् — तद् ÇĀK. 7, 11. KATHĀS. 11, 18. RĀĀ-TAR. 5, 479. तद् — नो चेद् HIT. 18, 18. — 3) *da, auf diese Weise, damit, darum* (vgl. 2. एतद्); sehr häufig in der umständlichen Redeweise der BRĀHMAṆA: यदायस्यान्कल्पयति सदाहविधीनान्येव तत्कल्पयति AV. 9, 6, 7, 13. 49. 50. 53. 54. 43, 1, 52. ÇAT. BR. 7, 2, 1, 8. तद्यदेवैतैर्देवा उद्वयं-स्तदेवैष एतैरुजयति 5, 1, 2, 2. 6, 2, 3, 7. तद्यन्नवनीतेनाभ्यञ्जति स्वेनैवैनं तद्गर्गधेयेन समर्धयति AIT. BR. 1, 3, 28. सर्वाभ्य एव तद्देवताभ्यो यजमानं प्रमुञ्चति 2, 10, 11. 6, 2, 8, 8, 16. तं तुरीये ऽत्याजति तत्तुरीयभागिन्द्रो ऽभवत् 2, 23, 7, 28. तदेतौ श्लोकौ भवतः *in Bezug darauf, in Verbindung damit* PRAÇNOP. 5, 5. In der späteren Sprache *darum, deshalb, demnach, also* AK. 3, 5, 3. H. 1537. M. 9, 41. MBH. 3, 2142. 2736. ÇĀK. 11, 122. 3, 13, 4, 12. 17, 3. 28, 14. 33, 11. 39, 13. 66, 18. 95, 19. RAGH. 3, 46. MEGH. 7, 108. अरुमल्पशक्तिर्दत्ताश्रये कोमलाः । तदेतेषां पाशोऽप्येकुं कथं समर्थः HIT. 15, 9. 5, 20. 18, 15. 20, 19. 21, 21. 26, 16. VID. 47. 66. 111. 118. 165. 183. 207. यद् — तद् *da — deshalb, so* DAÇ. 2, 18. PAÑĀT. 24, 5. HIT. PR. 7. येन — तद् *dass. ÇRUT. 1. — 4) als Uebergangspartikel nun*: ebenfalls in den BRĀHMAṆA viel gebraucht. AV. 15, 10, 1. 11, 1. 12, 1. 13, 1. तद्यत्-स्तोकाश्चित्ति AIT. BR. 2, 12, 3, 22. वज्रो वा एष यत्षोऽशो तद्यत्सुर्ये ऽकृष्णेऽशिनं शंसति वज्रमेव तत्प्रकुरति 4, 1, 6, 2. 7, 31. 33. 34. ÇAT. BR. 6, 2, 1, 13. 2, 14. 8, 1, 2, 6. — 5) *so auch, desgleichen, ebenso (= und; vgl. तथा) AV. 11, 7, 7. 15, 17, 9. — 6) तदपि a) und zwar*: भिन्नाशनं तदपि (könnte auch nom. neutr. sein) नीरसम् BHARTṚ. 3, 16. तच्चापि *dass. R. 1, 4, 8. — b) dessenungeachtet, dennoch* BHARTṚ. 1, 28. 94. 2, 77. 3, 10. 17. 28. ÇĀK. 57, v. I. PRAB. 92, 13. यद्यपि — तदपि KĀT. 8; vgl. तथापि u. तथा. तद् am Ende eines adv. comp. = तद् = 1. तं g aṇa शर्दादि zu P. 5, 4, 107. VOP. 6, 62.

तदनन्तरं (तद् + अन्) 1) adj. f. आ Jmd am nächsten stehend: या चास्य तदनन्तरं N. 22, 16. — 2) ऽरम् adv. unmittelbar darauf, darauf, alsdann M. 3, 252. 260. ARĀ. 1, 4. BENF. ÇH. 77, 13. R. 1, 11, 1. 2, 48, 23. 65, 18. PAÑĀT. 34, 21. 70, 17. HIT. 15, 11. VET. 4, 6. प्राक् — तदनं ÇĀK. 189. प्रथमम् — तदनं — तृतीयम् — अतः परम् M. 8, 129. — Vgl. तत्स-मन्तरम्.

तदन्त (तद् + अन्) adj. dadurch sein Ende erreichend: मरुताप्यर्थसा-रेण यो विश्वसिति शत्रुषु । भार्यासु च विरक्तासु तदन्तं तस्य जीवनम् ॥ HIT. 1, 83.

तदन्नं (तद् + अन्न) adj. an diese Speise gewohnt: तदन्नपि तदपसे (त्रि-ताप) RV. 8, 47, 16.

तदपसु (तद् + अप्) 1) adj. gewohnt dies zu thun: उडु प्य देवः संविता सवायं शश्रुत्तमं तदप्या वक्रिरेस्थात् RV. 2, 38, 1. 13, 3. 8, 47, 16. So ist wohl auch durch Aenderung der Betonung zu verbessern in der Stelle: ससु-षीस्तदपसो दिवा नहं च ससुषीः (अपः) AV. 6, 23, 1. — 2) adv. in ge-

wohnter Weise: तदपु इयमानाः (पन्थाः) RV. 5, 47, 2.

तदर्थं (तद् + अर्थ) adj. dazu bestimmt P. 2, 1, 36. — Vgl. तार्द्ध्यं.

तदर्थम् (तद् + अर्थम्) adv. zu dem Endzweck, dazu, deshalb R. 1, 73, 4. P. 5, 1, 12. P. 1, 3, 72, Sch.

तदर्थीय (von तद् + अर्थ) adj. dazu bestimmt, zu dem Endzweck unter- nommen BHAG. 17, 27.

तदर्कं (तद् + अर्क) adj. dieses verdienend: अ० R. 2, 13, 1.

तदा (von 1. त) adv. zu der Zeit, alsdann, dann, in dem Falle (im Epos oft müßig) P. 5, 3, 15. 19. 21. VOP. 7, 101. AK. 3, 3, 22. एतत्तदा भवति TAITT. UP. 1, 6, 2. M. 1, 55. तदा स्वनगराय प्रस्थितं मां प्रिया सवाप्यमाह ÇĀK. 84, 11. अथ हंसा विससृपुः सर्वतः प्रमदावने । एकैकशस्तदा कन्या-स्तान्हंसान्समुपाह्वयन् ॥ N. 1, 24. तदा तदभवद्भूतम् 7, 17. ततो ऽत्तरीज-गो वाचं व्याजहार नलं तदा 1, 19, 2, 2. पुण्यश्लोकास्तदा राजन्दमपत्तोमया-ब्रवीत् 9, 17. यो ऽसावयोध्यां प्रथमं गतवान्नाक्षणास्तदा 22, 17. शयनेषु परा-र्थेषु ये पुरा वारणावते । नाधिगमुस्तदा निद्रा तेऽद्य सुप्ता मरुतले ॥ HIP. 1, 30. त्रिगोपमाणस्तु गृहे तदा मृत्युः सुदर्शनम् । पृष्ठतो ऽन्वगमद्वाज-ब्रन्धान्वेषी तदा सदा ॥ MBH. 13, 132. यद् — तदा AV. 11, 4, 4. यत्र — तदा KHĀND. UP. 6, 8, 1. यदा — तदा M. 1, 52. 54. 56. 4, 104. 6, 2, 80. 7, 169 — 174. BHAG. 2, 52. 53. N. 14, 22. 23. R. 1, 8, 18. ÇĀK. 71, 3. 132. 111, 4. HIT. 23, 8. 1, 32. 34. KATHĀS. 12, 66. VID. 70. 196. 227. 273. यस्मिन्नहनि यर्क्षेव — तदैव BHAG. P. 1, 18, 6. यदि — तदा HIT. 18, 19. 19, 7. 21, 22. 40, 18. 39, 1. 21. 99, 8 u. s. w. VET. 7, 13. GĪT. 1, 3. यदि — तर्हि तदा VET. 32, 18. चेद् — तदा ÇĀK. 71, 3, v. I. KATHĀS. 11, 64. ÇRUT. 33. P. 3, 3, 139, Sch. तदा — नो चेत् HIT. 18, 18, v. I. यतस् — तदा seitdem — von der Zeit an MBH. 13, 2231. तदा प्रभृति von der Zeit an 193. R. 1, 25, 13. 38, 22. 49, 11. RAGH. 2, 38. KATHĀS. 2, 62. यदा प्रभृति — तदा प्रभृति R. 3, 17, 21. यदा — तदा प्रभृति ÇĀK. 79, 16. KUMĀRAS. 1, 54. यदा तदा zu jeder beliebigen Zeit MBH. 1, 6373.

तदाव (von तदा) n. Gegenwart, der gegenwärtige Zustand (stets in Verbindung mit आयति Zukunft) AK. 2, 8, 1, 29. TRIK. 3, 2, 17. 3, 149. H. 162. M. 7, 163. 169. 178. 179. MBH. 2, 2107. 3, 1412. 5, 1500. 7, 4363. R. 5, 76, 16 (wo तदावं zu verbinden ist). 90, 1.

तदानीम् adv. damals, alsdann, dann P. 5, 3, 19. VOP. 7, 102. AK. 3, 5, 22. नासदासीन्नो सदासीत्तदानीम् RV. 10, 129, 1. AV. 10, 8, 39. 12, 1, 55. प्रोवाच चैनो वचनं नरेन्द्र धात्रियिकामार्तारस्तदानीम् DRAUP. 6, 10. BHĀG. P. 5, 8, 26. VEDĀNTAS. (Allah.) No. 32. 42. 74. SĀJ. zu RV. 1, 11, 5. यदा — तदा VARĀH. BRH. S. 53, 114. यत्र — तदा ÇRUT. 5. यदि — तदा 22. तदानीङ्गर्धं zu der Zeit d. h. zu der in Rede stehenden Zeit —, eben gemolken ÇAT. BR. 11, 1, 4, 3. — Vgl. इदानीम्, wo auch die Form des Wortes erklärt wird.

तदामुख (तद् + आ) n. Beginn, Anfang BHĀRĪP. im ÇKDR.

तार्द्ध्यं (तद्-इद् + अर्थ) adj. auf den bestimmten Zweck gerichtet, intentus: व्ययं वा तर्द्ध्या इन्द्रं व्यापत्तः सखायः । कावो उक्थेर्गिरिर्त्ते RV. 8, 2, 16; vgl. 2, 39, 1. 9, 1, 5. 10, 106, 1.

तर्द्धि (तद् + इष्टि) AV. 11, 7, 19 wohl irrig als comp. betont.

तद्गीय (von तद्) adj. f. आ P. 1, 1, 74, Sch. 1) *dem, der oder denen gehörig*: von dem, von der oder von denen kommend u. s. w.; *sein, ihr* VOP. 7, 19. तदीयदेशमाश्रय R. 4, 21, 35. MBH. 8, 675. BHARTṚ. 1, 51. 2, 68.